

Kolozsvár, St. Baros... telefon: Szerkesztős... 977... 556

W KELET

ZSIDÓ POLITIKAI NAPILAP

Egy év... 460... 240... 85... 4 lej... 5... 30... 150

1924 október 27 Hétfő

Csaj Kolozsvár * VII. évfolyam * 239. szám

5685. Tisri 29

Kina az európai civilizáció küszöbén

Irta Keresztury Sándor

Néhány hét óta nap-nap után hallunk Kináról. A világháború befejezése óta egymást érték a hírek, hogy az orosz vörös hadseregben egész hadosztályok állanak kínai kuli-kuliból, ujabtan pedig a világsajtó úgy tudja, hogy Kinában kalandvágyó tábornokok polgárháborút csináltak, sőt már a békét is megkötötték. Kinával kapcsolatban mindig a beverlézadás jut az emberek eszébe, az az első kifejezetten európai beavatkozás ennek az ősi erőkkel megáldott nép életébe, mely a további európai befolyások előtt megnyitotta a kínai elzárkózottság zárlapjait. Azóta egyre fokozottabb érdeklődés fordul Kina felé, a „nagy hatalmak” beavatkozásnak belső ügyeibe, lézadásokat szitnak néposztályai között, trónköveteléseket zúdítanak nyakára és minden alkalmat és eszközt megragadnak arra, hogy a nyugati világ szezélyeinek porárára kössék azt a sárga kultúrát, mely bizvást nagyjára lehetne a mi dekadens civilizációnknak. Az évezredek falomok mögé zárkózott nép lerengyölödött kulijai, bíhét az európai szellemben épült vasut — mihor feleslegessé tette a gyaloghíntókat — milliószámra fosztott meg a kenyértől, szétzülének és elsórdnak a világra, de lelkiüktől ezer vihar sem törli ki a géppel, magrontójukkal szemben érzett gyűlöletüket. Sajtóságos iróniája a sorenak, de így van: a háborúban meggyörgült Európa, ha rövidesen meg nem orvosolja Kelet bajait, előregedett kultúráját egy clysn nagy veszedelemnek teszi ki, amilyent még sohasem látott és ha soká kap észhez, felkerekedik a sárga faj és elsepri a föld szinéről.

A kínai kultúráról és általában Kináról különböző találgatások vannak forgalomban urrfel. Általában azt hiszik, hogy Pekingben vadak az emberek és a sárga kultúrát holmi kannibálok rög-eszméjének képzelik. Ezzel a tájékozatlansággal szemben a valóság az, hogy a kínai kultúra sokkal régibb a miénkénél. Konfucse Kinában már akkor foglalkozik államelmélettel, mikor a nyugati népek még csak családban és törzsekben élnek és Peking környékén már akkor gyártnak porcellánt és puskákat, mikor Kisázsiaiban és Európában arról még álmodni sem mernek. A kultúrtörténelemnek alig van egyetlen ága, melynek első számai ne idevezetnének, sőt az újabb kutatások és ásatások azt is eldöntötték, hogy a kínai művészet jóval megelőzte a hindu és héber művészetet is, melyeket eddig legősbibnek hittek.

Kináról, magáról az államról, szintén igen hiányos és töves fogalmak terjedtek el az európai közvéleményben. A kegyetlenségek, melyeknek híre az utóbbi évtizedekben Pekingben és környékén lefolyt lázadások és polgárháborúk alkalmából Európába is eljutottak, a kínai népet egészen vadnak és civilizálatlanak tüntetik fel és bizalmatlanná teszik az európai embert. Pedig ez az ítélet igazságtalan. Azokat a harcolat, melyek néhány évtized alatt valósággal végigdulták Kina belső társadalmi rendjét, nem szabad a tatárjáráshoz hasonlító vadság ösztönök megnyilatkozásainak látnunk, ezeknek oka ugyanis abban a züllött társadalmi berendezkedésben gyökerezik, melyet a bata és az európai államfejlettségtől messze esett tömegek fölött a mindenható papi uralom súlyosbít és a bráhma-vallás kasziszelleme tart fent. A papok igyekezete, hogy a kínai népet elzárják a nyugati szellemtől, a lekövetkezett zavarokat akarta elkerülni és nem törődve a nyomorral és állati élellet, melybe a népet taszította, csak a hierarchia fentartását célozta. Ezért őzi a dalai láma is az ismeretes feltételezést Tibet érintetlenségét. A különböző kínzások, melyekkel megsanyargatják az áruházban közéjük merészkedett európaiakat, Sven Hedinek és a többi keleti utazórak könyveiből ismeretesek.

A kínai papság a merev elzárkózottságot azért

Zelea Codreanu agyonlőtte Manciu Jasii rendőrfőnököt

A merénylőt, aki két rendőrbiztosot is megsebesített, letartóztatták

(Bucuresti-Bukarest, október 25. Az Uj Kelet tudósítójától.) A Rador jelenti: Ma dében Cornelin, Zelea Codreanu a cuzista mozgalom egyik ismert vezére, agyonlőtte Manciu Jasii rendőrfőnököt, aki hónapokos ketszűllet erélyes kézzel fojtott el Jasiban minden rendzavarást és aki éppen ezért állandó sulyos sajtótámadásoknak volt kitéve. Manciu azonnal meghalt.

Zelea Codreanu a merénylet után rálött Olos és Cusanu rendőrbiztosokra is, akiket sulyosan megsebesített. A merénylőt letartóztatták. A merénylet híre Jasiban és a fővárosban óriási izgalmat keltett.

Sulyos konfliktus Anglia és Oroszország között

Zinovjev fel akarja lázítani az angol hadsereget. Rakovszky tagadja a levél valódiságát

(London, okt. 25. Az Uj Kelet tudósítójától.) Az angol kormány ma nyilvánosságra hozta Zinovjevnek az angol kommunista párthoz intézett levelét, amely az egész országban kínos feltűnést keltett. Zinovjev népiatikus levele arra hívja fel az angol kommunistákat, hogy az angol csapatoknál és katonai reaktáraknál kommunista sejteteket teremtsenek szűl a rendeltetéssel, hogy a kormányzat katonai intézkedéseit hatálytalanítsák és az osztályharcot megszervezzék. Zinovjev utasítja az angol kommunistákat, hogy azokat a katonatiszteket, akik a hadseregből kiválnak, nyerjék meg a kommunista párt számára, hogy ilyenformán az angol vörös hadsereg katonái vesztést kapjan.

A Macdonald-kormány ebben az ügyben tiltakozó jegyzéket küldött Oroszországnak, amelyben kiemeli, hogy a kormány nem tör meg semmitéle külföldi propagandát, amely beavatkozik az ország belpolitikájába és felláztatja alattvalóit. Zinovjev felhívása nyílt megszegése a szovjet ünnepélyes ígéreteinek. Az angol orosz szerződés szerint a két ország barátságos viszonyának elfeltétele a propagandától való tartózkodás hűséges betartása. Az angol kormány nem tűri, hogy pénzzel támogatás az országot felforgató elemek szervezetét. Az angol kormány a jegyzékre sürgős választ kér a szovjetektől.

kultiválta, mert azt hitte, hogy így elkerüli azokat a társadalmi viharokat, melyek róta imémelten lejátezódtek szemeknk előtt. A konzervativizmus a kínai gondolkodás szemszögéből nézve sok tekintetben természetes is. Ehhez elég tudni, hogy a kínai iradalm történelmileg igazolható első adata több mint ötezer éves és azóta a kínai nyelv és költői termékek semmit nem változtak. A legregőbbi irások adata a Si-King, melyben kevésse halála előtt Konfucse, a közismert kínai böles gyűjtötte össze a nép ajkán élő dalokat és a dalok mai napig is változatlanul az ősi formában élnek a nép ajkán és ezért örök-ajak maradtak. Általában ez a schma el nem évtől és első sorban a klasszikus értelmeket konzerváló konzervativizmus jellemzi a mai egész kelet gondolkodását.

Mikor tehát a kínai polgárháborút szalázni akarjuk, tisztában kell lennünk azzal, hogy a kínai események nem maradhatnak hatástalanul Európa életére sem. Az emlitett zavarok messze keleten egy tisztulási folyamat epizódjai: egyszerűen Indiában, Japánban és Kinában az erősen vallásos és pantheonisztikus észjárddsal azt lehetne mondani: a vallásos szellemmel szemben most vivja döntő harcát a nyugati civilizáció természet-tudományos hatása. Európa részint gyarmatosította, másrészt pedig gyarmatosítani akarta Keletet, az elfoglalás után pedig megkezdte annak kiaknázását. India és Japán minden emfészeti zavar nélkül tette megávé az európai civilizáció eredményeit s ezt első sorban azért tette meg, mert ez a két állam már a német és angol hatások odajutása előtt is szorcsakban vett államéletet élt. Nem így a Rabindranath Tagore és Gandhi vezetése alatt álló párizsisi blok harmadik tagja: Kina, mely az első vasut építésekor kenyértelenül maradt milliónak még ma sem tudott elhelyezkedést biztosítani és társadalmi berendezkedésben is fejletlenebb.

Londonban a jegyzéknek nagy politikai jelentőséget tulajdonítanak. A rendőrség bizonyítékokat szerzett arról, hogy az orosz pénzen szervezett kommunisták tervezertien rendezik a zavargásokat a választásokon. A konzervatív lapok bejelentik, hogy amennyiben a választásokon a konzervatívok többséghez jutnak, úgy a szovjettel a diplomáciai kapcsolatot azonnal megszüntetik. Szerződésről pedig szó sem lehet.

Rakovszky londoni szovjetküldött ma nyilatkozott az angol lapok munkársainak és kijelentette, hogy Zinovjev közzétett levele közönséges hamisítvány. Rakovszky kijelentéseit azonban élesen megcáfolják azok a jelentések, amelyek arról szólnak, hogy a választásokkal kapcsolatban számos helyen komoly zavargások törték ki. A választógyűléseket megzavarják, a jelölteket és szónokokat megverik.

Az angol választási harc egyébként teljes heveséggel folyik tovább. A munkáspárt vezeterei kijelentették, reményük van arra, hogy a választások abszolút többséget szereznek a pártnak. Azokban a kerületekben, ahol a liberálisok nem állítottak jelöltet, hogy a konzervatív párt egyedül vehesse fel a küzdelmet a munkáspárttal, Baldwin védővámcs kijelentései miatt igen sok liberális a munkáspártra fog szavazni.

Lenen a kínai polgárháború.

Keleten a sárga faj a szülés vajudásaihoz hasonló kinc között vergődik. Világosan kivehetők egy ázsiai ujjászűletés konturjai. Messze keleten a tudatlanság és bárdolatlan gondolkodás felhői közül elődereng az ázsiai öntudat napja, egy páncsiai mozgalom, mely egyelőre csak Ázsia birtokbavételét tűzte ki céljául és később azonban feltétlenül egy vonalba kerül sz Európa keletén társadalmi és bölesleti rendszereken rágódó szláv-sággal, mely a moszkvai kormány alárcsa mögött máris igyekszik ilyen irányt szatni a kínai polgárháborúnak és a Gandhi fele mozgalomnak. Az ugynevezett sárga veszedelem napról-napra kézenfekvőbb lesz Európára nézve és erre gondolva pillanatig se téveszük szem elől, hogy Kina belső társadalmi átszerveződésével az utolsó akadály is elhárul egy aktív páncsiai és mint ilyen, a mai Európa ellen irányuló mozgalom utjából.

A misztikus Kelet kontinensünk számára a hit problémája. Tudvaló, hogy Európában a mai alspokon azért is elképzelhetetlen egy lelki és szellemi fellendülés, mert — a zsidóságon kívül — az összes tömegek elvezítették hitüket, enélkül pedig az embercsoportok történelmi szerepre majdnem képtelenek. Hitetlen Európánkkal szemben az orosz nép és a sárga faj a mélységes hit emberfeletti erejével utólrhetetlenek. Ha ezeknek a tömegeknek életében és gondolkodásában az európai civilizációknak az élet megkönnyítését célzó vívmányai összebékülnek a klasszikus hit szellemével és Kina és Jspán elintézik azokat a társadalmi és dogmatikai tégő kérdéseiket, melyek ma befelé lökötik és kifelé harképtelenné teszik őket, akkor Keleten, a csendes Óctán partján, közel az emberiség bölesójéhez egy olyan vihar várható az éjjeli világ homályából, mely igen könnyen elsepri, leigazza a mai Európát.

Dr. Friedemann elmondja erdélyi turája eredményeit

Tizennégymilliót jegyeztek eddig a Keren Hajesszódra. Hogyan szerezhettünk többséget Palesztinában

(Cluj-Kolozsvár, október 25. Az Uj Kelet tudósítójától.) A zsidó nemzeti ügy fíradhatatlan és kiváló képességű munkása, dr. Adolf Friedemann, a londoni Exekutive kiküldöttje, aki Erdélyben már a nyáron két hónapon át működött a Keren Hajesszód érdekében, most egy hosszabb útja után ismét Kolozsvárra érkezett, hogy résztvegyen abban a nagyfontosságú értekezletben, amelynek lényegéről tegnap este tájékoztattuk olvasóinkat.

Munkatársunk ma felkereste szállóbeli lakásán dr. Friedemannt, aki elmondta, hogy a nyári hónapokban Kolozsváron, Brassóban, Marosvásárhelyen, Borszákon, Tölgyesen, Aradon és Marosvásárhelyen működött, most pedig a nagyváradi konferencia után a délnyugati tartományokba: Aradon, Temesváron és Lugoson. E hét végén azonban már elhagyja az országot.

Kielégítő volt a munka

— Ezzel az én akcióim véget is ért ebben az országban — mondotta. Megelégedéssel állíthatom, hogy az országban uralkodó rossz gazdasági viszonyok ellenére, amelyek leginkább a kereskedelemmel foglalkozó zsidókat érintik legközvetlenebbül, működésük kielégítő volt. Ideérkezésem időpontjára az öt évre szóló Keren Hajesszód-jegyzék alig érte el az egymilliót, ez a szám azóta tizennégymillióra rugott. Az ügyek adminisztratív részét nem ismerem, de a Keren Hajesszód irodában működő uraktól tudom, hogy a befizetéseket elég pontosan teljesítik. Legszívesebben és legeggyöntetbben nyilatkozott meg az újjáépítési akció iránt való ocselkvő készség Brassóban, ahol öt nap alatt kétmilliót jegyeztek a Keren Hajesszódra. Leggyengébbnek mutatkozott a szempontból Nagyvárad zsidósága, amelynek egy része ugyilátszik még mindig régi ideológiájában él és a megújult évi eszmék iránt nem viselkedik megfelelő érzéssel.

Erdélyi zsidó áldozatkészsége

Ha meg gondolom, hogy a nagyobb erdélyi városok zsidósága legutóbb liosumjaik felépítéséhez is elkötelezték magukat nagyobb hozzájárulásokkal, csak tisztelettel és szeretettel tudok megemlékezni róluk. E városokban mindenütt sikerült a hitközségek elöljáróságait és a zsidók előkelőbbjeit meggyerni akcióink számára. Láttam, hogy egyetlen nemzeti kisebbség nem hoz annyi áldozatot, mint a zsidóság közössége, a súlyos gazdasági válság ellenére, amely egyébként egész Európa gazdasági életében érzhető.

A sánta Fiske

Zsidó koldusregény

Irta Mendele Moicher Sztórim Fordította Székely Béla

Amilyen igaz, hogy zsidó vagyok, — nincs ember, aki jobban járhatott volna el. Röviden és velősen: megbeszéltem a legfontosabb dolgokat és ez a hozomány és a „kest”.²⁴ Nem szabad elfelejtenie, hogy egy országos vásáron nem lehet a kereskedőkkel sok szót vesztegetni. Csak igen röviden és csak üzletről lehet beszélni. Senkinek sincs ideje. Na hát megmagyaráztam-e eljárásom indokait? Térjünk most át Reb Eliokumra. Amikor Reb Eliokum hallja, hogy egy parthiet ajánlok Reb Getzelékkel, természetesen azt hiszi, hogy én a fiára gondolok, — másképp el sem lehet a dolgot képzelni. Hát csak nem képzelheti, hogy én őt akarom Reb Getzellel összeházasítani? Természetesen azt kell higgye, hogy Reb Getzelenek leánya van, mert hiszen ő tudja magáról, hogy neki fia van, nem pedig leánya, kit férjhez akar adni. Kiderül tehát, hogy mind a kettőnek igaza van. Így áll az ügy. Megérti most már? „Beh” mondom s csak nagyon nehezen tudva a kacagásom visszatartani, komoly arcot vágok. „Na, hála az Istennek, csak hogy megértett!” — mondja Alter és felém bökött a hüvelykujjával. És még elnyújtottam hozzátesszi „Ugy bizony”, — mintha a „beh”-mel pont fején találtam volna a szeget.

Hogy bevalljam az igazat, Alter okoskodása szeget ütött a fejembe. Miért ne? Miért ne fordulhatna ilyesmire elő a mi házassági szokásunk?

²⁴ Kest — Beköstigung szóból ered. Lakás és ellátás, melyet a fiatal pár orosz zsidó szokás szerint az első évben még otthon kap. Ez a hozomány egy része.

— Nem tévesztetem szem elől azt sem, hogy ezek az eredmények mélyebben járó okai is voltak. Arra gondolok, hogy ha működésünkkel egyidejűleg Palesztinában a dolgok nem fejlődtek volna úgy, mint a nyáron, akkor aligha érhettem volna el azt, amit elérnem sikerült. Ezen a nyáron ugyanis valósággal új lendületet vett az újjáépítés Palesztinában. Legbeszedesebben igazolják ezt a bevándorlások számadatai. Áprilisban ötszáz, májusban nyolcszáz, júniusban ezerhatszáz, júliusban ezeröttszáz, augusztusban kétezerhatszáz és szeptemberben ugyanannyian vándoroltak be Palesztinába. A bevándorlás arányában emelkedtek a Keren Hajesszód jövedelmei is. Az összes előbbi évekből származó tartozásokat, amelyek bankadósságokból tanítók és tisztviselők hátralekos fizetéseiből állottak, lehetett fizetni, sőt elég tekintélyes fölösleg is mutatkozott, ami lehetővé tette a bevándorlás fokozását. Ne feledjük el, hogy a Keren Hajesszód csak úgy tudja feladatát teljesíteni, ha jövedelmei megkérdőjelezhetők. Mert csak ilyen módon válik lehetővé az, hogy évről-évre negyvenezer embert lehessen kolonizálni Palesztinában. Eddig évente húszezer embert ilyen fajta gondoskodásról lehetett szó.

Zsidó többséget Palesztinába!

— Nyomatékosan ismétlem, hogy ezt a bevándorlási számot el kell érni, ha tíz év múlva a többséget akarjuk alkotni az országban. Hiszen jól tudjuk, hogy a száznál jóval többen igénylik a Palesztinába való beutazást. A Palesztina-hivatalok tudják megmondani, hogy a jelentkezők kétharmadát vissza kell utasítani, jöhetnek ezek minden tekintetben megfélemlenek és alkalmasok lennének a letételezésre. Tíz év múlva, negyvenezer főnyi új ember kontingenssel, új helyzetet tudnánk teremteni. Tekintélyes parasztságunk volna, amellyel azután a városi lakosság egzisztenciáját is eladósítani és biztos bázisra lehetne hozni.

A Jewish Agency helyzete

— Turám ólja nem is az volt, hogy minél nagyobb összegeket gyűjtsék a Keren Hajesszód javára, mint inkább az, hogy a munkát hosszú évekre megszervezzem. Minden városban bizottságokat alakítottunk, amelyeknek élére a legtehtélyesebb zsidók kerültek. E mű megkoronázása az a központi szervezet lesz, amelyet vasárnap alakítunk meg. Az Országos Komitétől reméljük, hogy a munka új lendületet vesz. Már a névsor összeállítása a

legjobb hatást keltette. Ez már magában is garancia a Keren Hajesszód-munka teljes sikerére nézve.

Arra a kérdéskörre, hogy a kibővített Jewish Agency mikor kezd meg működését, dr. Friedemann kijelentette, hogy ez a közjogi intézményünk már valószínűleg e tél folyamán fog összeállni és hatásköre alá veszi az újjáépítés művének minden vonatkozását. A Jewish Agency mentes minden politikai vonatkozástól és összetételében magában foglalja minden ország zsidóságának minden árayalatát. Palesztina újjáépítése tehát az egész zsidó nép bevonásával és az egész zsidó népet fog megérinteni. Amerika, Anglia, Hollandia és a többi országok nagy zsidó szervezetei már hozzájárultak ahhoz, hogy bevonassanak a Jewish Agencybe. Dr. Weizmann, akihez tudvalevőleg oroszlanrészre van a Jewish Agency megszervezésében, ismét Amerikába fog utazni és reméli, hogy az ő ottléte alkalmával fogják megéjteni a Jewish Agencybe való választásokat.

Románia számára a Jewish Agency három helye lesz fentartva. Valószínűleg egy a regáli zsidóság, egy az erdélyi és egy a beszarabiai és bukovinai zsidóság számára. Maga a Jewish Agency testület egy 160 tagú tanácsból fog állani, amely a maga nebléből tizennégy tagú végrehajtó szervet, az exekutívét küldi ki. A Jewish Agencyben paritásos alapon rétegződnek a sionisták és nemzionisták.

— Zsidó ember építette a Z. R. III. léghajót. A nagynémetek lapjai nagyban ünneplik dr. Ekenert, a kampókeresztes mérnököt, a Z. R. III. hőst. Természetesen a nagynémet lapok mélységesen hallgatnak Dr. Arnsteint, a zsidó mérnököt, aki tulajdonképpen tervezője volt a Z. R. III.-nak. A zsidó mérnök egyik iskolatársa, Egon Kirsh érdekes dolgokat ír meg Arnsteintől. Arnstein egy Prága melletti városkában született. Szülei siketnémák voltak. Arnsteint rendkívüli szerénység jellemezte és a matematikával való foglalkozás volt egyetlen szenvedélye. Már 21 éves korában adjunktus lett Mellanuk, a prágai műegyetem tanárának. Híre rövidesen az egész világot bejárta. 1910-ben hívták Németországba a strassburgi székesszék restaurálására. Építette a Schaffhausen melletti renek hidat is. 1914-ben hívták Friedrichshafenbe, ahol vezetése alatt 60 különböző léghajót építettek fel. A Z. R. III. is egészen az ő munkája, mely az ő tervei és tanulmányai alapján készült. Arnstein keresztény lányt vett el feleségül, aki kedvvel a zsidó híre tört. Feleségével olyan jó viszonyban élt, hogy feleségének hajadon nővérei is mind zsidóhoz akartak feleségül menni. Ez sikerült is nekik.

saink mellett? „Beh” mondom megegyeszer és barátságosan Alterre nézek.

„Igen, igen” — folytatja Alter és a hüvelykével megint felém bökö. — „Tehát érti? De még nem vagyok készen: még éit bennem a remény. Ha egyszer hozzáfogok valami üzlethez, nem hagyom olyan könnyen abba.”

„Az Isten megáldja, Reb Alter! Mit beszél? — Csudálkozva ugrom fel és azt hiszem, hogy Alter a nagy tammus-melegtől²⁵ megbolondult. Milyen reménye lehetett még, amikor kiderült, hogy mind a kettőnek fia van?”

„Hadd magyarázzam meg” — nyugtat meg Alter. Nyugodjon csak belé Reb Mendele. A dolog rendben van. Még volt egy ér, amelyik lüktetett bennem. Az Isten még a betegség előtt küldi az orvosságot. Hisz ért engem; — most Berl Teletzere kerül a sor. Teletzere már a dolog elején gondoltam. Teletzének majdnem biztosan leánya vannak. Nekem elhiheti. Eleinte tehát mindig három név járt az eszemben: Eliokum, Getzel, Teletze. Ezek közül kettőt kellett kiválasztanom. Azért is Eliokumot választottam és így Teletzet közben elhanyagoltam. Hát mit tegyek, ha már ilyen szerencsétlenség ért? Természetesen azonnal össze akartam hozni Teletzével a parthiet. Belőle bizony előkelő ur lett és már „Reb Beris”-nek hívják. Tehát bocsánat kérek az első két féltől: rendben van, én is hibás vagyok, ti is hibásak vagytok, nő és kissé a sors is hibás. Valószínűleg a mennyországban nem tetszett ez a parthie. — hiszen ért engem? Most tehát előlről kezdődik a nóta: Reb Beris — umberufen — gazdag, valódi gyémánt, több egyesületnek az

elnöke, igen jótékony ember. Azt, hogy „okos”, nem is kell mondanom, mert az természetesen; hiszen abban a szóban, hogy „gazdag” ez is benne van. Tehát jól van. Egyre jobban éled a reményem. Az is az én javamra szolgál, — gondolom magamban — hogy a két fiu ügye olyan simán jutott felszínre, akár a faolaj a vízre: ime a két legény részére olyan két leányom van, mintha egyenesen a számukra lennének öntve. Reb Beris majd kezemre jár és így minden rendbe jön.

Megint kezdődik az ide-oda való futkosás; elkövetek mindent, amit csak tudok, egyiktől a másikhoz lótok-futok és amikor már azt hiszem, hogy az ügyet egyszerűen elintézem, — hát közben véget ér a vásár. Minden felborul; mindenki elutazik, az üzletek fuccsba mennek, minden fáradozásom elveszett. És mennyi fáradtság!

„Megérti most már?...” — fordul hozzám Alter imádkozó hangon; kezeit kinyújtja, mintha ki akarná önteni nehéz, keserű szívét és segítséget várna tőlem. Ha az embernek egy csöpp szerencséje sincs, akkor minden boldogság hiábavaló.

Oh, a büneimért már rég rámszakadt Isten haragja!... És még kézpénzről beszél... Hát akad egy felesleges fillérem is? „Oh jaj nekem!”

„Mintha fürdőben volnánk!” — mondom és kényelmesen kinyújtózok.

Alter rámbámul, megrázza a fejét és mintha nem is hozzám, hanem az egész világhoz beszélne, kiabálni kezd:

(Folyt. köv.)

ár magában is
nka teljes sike.

A kibővített Je-
eg működését,
ogy ez a köz-
ntleg e tél fo-
re ald veszi az
onalkozását. A
n politikai vo-
nagában foglalja
nden árayalását.
egész zsidó nép
népért fog meg-
audia és a többi
elői már hozzá-
ának a Jewish
ez tudvalevőleg
eny megszerve-
ntazni és remél-
vál fogják meg-
választásokat.

Agency három
eg egy a regáti
y a beszarabiai
Maga a Jewish
tanácsból fog
tizennégy tagu
vét küldi ki. A
lapon rétegződ-
k.

Z. R. III. lég-
nagyban ünne-
szetes méradók,
sea a nagyásmet
Dr. Arnsteinről,
képeai tervezője
márnók egyik
kes dolgokat ir-
Prága melletti
zetnémak voltak.
g jellemezte s. a.
s volt egyetlen
ban adjuktusa
yetem tanárának
ot bejárta. 1910-
trassburgi szűke-
ette a Schaffhu-
1914 ben hív ak
se alatt 60. külö-
A Z. R. III. is
ő tervei és tanul-
stein keresztény
ked részt a zsidó
jó viszomban élt,
serei is mind zsi-
Ez sikerült is

Azt, hogy „okos“,
az természetesen;
„gazdag“ ez is
gyre jobban éled
javamra szolgál,
hogy a két fiu
linre, akár a faolaj
résztére olyan két
esen a számukra
majd kezemre jár

da való futkosás;
k tudok, egyikőtől
amikor már azt hi-
zeriben elintézem,
ásár. Minden fel-
z üzletek fuccsba
som elveszett. És

— fordul hoz-
kezeit kinyújtja,
néz, keserű szivét
Ha az embernek
akkor minden böl-

g rámszakadt Isten
pénzről beszél...
terem is? „Oh jaj

ank!“ — mondom
lom.

a a fejét és mintha
egész világhoz be-

Mittelmann József ártatlanságáért

Ellentmondások a bírói ítéletben

Kohn Dávid halálútása. Miképen történt a gyilkosság. Pozitív bizonyítékok feltévesek ellen. Uj tanuk bizonyítják, hogy látták a rablók nyomát a hóban

(Cluj Kolozsvár, október 25. Az Uj Kelet munkatársától.) A bíróság nem látta elfogadhatónak Mittelmannnak vallomását, hogy a támadás a Hollós-erőn történt, — hiszen a holttestet nem ott találták meg.

Es itt következik az ügy második rejtélye: hogy kerül a holttest ötszáz lépésnyi távolságra a Mittelmann emeletes szerinti támadás helyétől. Ha elfogadjuk Mittelmann előadását, akkor nézzük azokat a feltételeket, melyeket — egy fel nem tett lehetőség kivételével — a bírói ítélet logikusan megkövetel:

1. A támadás helyén ölték meg, onnan elcipehék.

2. Erőszakkal hurcolták el.

Az ítélet tegnap idézett része ezt a két lehetőséget a logika „örök törvényei“ alapján megköveteli, hiszen való az, hogy

harcnak, erőszakkal se a támadás helyén, se a holttest körül nyom a nincs;

való az, hogy a gyilkosoknak, ha gyilkolni akarnak, nincs okuk elcipelni a támadás helyéről az áldozatot.

Van azonban egy harmadik feltevés is, amelynek azonban bizonyítékai is vannak! Ez az: Kohn Dávid a saját lábán, erőszak nélkül jutott el a támadás helyéről addig a helyig, hol végeztek vele.

Egy áruló horzsolás

Megállapításunk szerint Kohn Dávidot valóban lehúzták a szánról. Kohnnak azonban sikerült kinyugnia a támadói közül és esze vezetett fuásnak eredt. A támadóiban ez még kívánatosabbá tette az érteses számánkat. Üldözöbe vették. Elkeseredett versenyfutás lehetett ez, mely szinte ötszáz határozat lépésen át tartott. Végül a vad üldözők közül a legserényebb mégis csak beérte. Már közvetlenül a nyomában van, még csak egy-két lépés... Az üldöző kezében magassra emeli a fejszét... Egy lépés... Egy fejzenyélnyi távolság... s az erdei fejze lesújt az áldozat fejére. Kohn öszzeesik. Még két csapás... Közben beérik őket a többi támadók; ezek egyikét is megveredik a vér: ő is rácsap még egyszer Kohnra. A pénzét magukhoz veszik, a holttestet belövik az árokba, nehogy az éjjeli utas megbotoljon benne... Reggelig pedig még sok idő van hátra... Azután elmenekülnek.

Igy történt.

De lássuk a bizonyítékokat. Mindenek előtt bizonyítani kell, hogy Kohn Dávidot tényleg lerántották a szánról.

Pozitív bizonyíték kettő is van erre. Az egyik az, hogy Kohn Dávid kabátja hátul háromszög alakban be van szakítva Bernard Samu tanu vallomása szerint a háromszögű szakítás folytán azt hitte, hogy a holttestet ruhásól felakasztották, s így szakadt el. Nyilvánvaló tehát, hogy a támadók egyike Kohn-t a galléjánál fogva tartotta s amikor Kohn hirtelen rántással, — erős, izmos ember volt — kitépte magát a kezél közül s a kabát a galléjánál behasadt.

A másik pozitív bizonyítékot az orvos látta meg, amely szerint

az áll alatt négy cm. hosszú transversalis horzsolás nyoma, amely megsértette a bőrfelületét. A gége két oldalán a porcogó irányában, gyenge ujnyomok, vérékűl.

A bírói ítélet ezekről megállapítja, hogy „igen szoros gallértől eredhettek.“ Valóban. De utazó kereskedő nem szokott, még bálban se igen, annyira szoros gallérban járni. Viszont valóban szoros volt a gallér! De akkor, amikor megtörték a szerencsétlen Kohn-t a galléjánál fogva és lerántották a kocsirol, vagy amikor ő maga rántotta ki magát.

Egy fél hőcsizma — hol a másik fele?

De most keressük annak a bizonyítékát, hogy Kohn valóban futott, menekült! Az ítéletben erre vonatkozólag nem találunk semmit, viszont egyik nyomozási jegyzőkönyvben egyetlen felmondást van erre vonatkozólag és ez az, hogy

a támadás helye és a holttest között egy fél hőcsizmát találtak!

Hogyan kerül egy fél hőcsizma az utra? Csak úgy, hogy Kohn lábáról szaladás közben leesett! A másik fél hőcsizmát a rablók húzták le a lábáról, mert a jegyzőkönyvekben nyoma nincs, már pedig Kohnnak teljes pár hőcsizmája volt s a másik felet Mittelmann valóban nem vihette magával. De Kohn egyik kezén ugyancsak egy fél keztyűt találtak, valószínűleg a másik fele, am kor kirántotta magát, — az üldöző kezében maradt. De a holttest közvetlen közelében megtalálták Kohn Dávid sapkáját. A törvényszék kifogásolja, hogy amikor Kohn-t lerántották, akkor le kellett essék a sapkája is, — tehát nem rántották le! Egy szorosan a fülre húzott téli „kacsula“ nem esik egyhőnyen le. Valószínűbb, hogy Kohn, amikor szaladt, lekapta a fejéről, ami viszont természetes. Amikor pedig a halálos ütést kapta, kiejtette. És itt rá kell mutatnunk megint egy súlyos ellentmondásra az ítélet és a tanuvallomások között.

Véres volt-e a kucsma?

A táblai ítélet megállapítja, hogy a kacsula át volt vágva és véres volt. (Ez is a Mittelmannnak tulajdonított orvtámadás fontos bizonyítéka!) Ine, idézzük a táblai ítélet erre vonatkozó részét:

„Simon Sándor és Simon tanu vallomásaiból megállapítás nyer, hogy a tett ekövetésének pillanatában az áldozat fején ott volt a kacsula (sapka), mert azt szétvágva és vérrrel tele találták meg!

Ezzel szemben a nyomozást hivatalosan vezető S. n. Marinescu nyarászszerepai csendőrmester, hivatalos jegyzőkönyvében, melyet a bíróság is mint ilyenét kell elfogadjon, azt írja, hogy

A holttesten lévő ruha tele volt vérrrel... de a kacsula sem vérrrel teli nem volt, sem pedig nem volt vágás rajta (nu era plina de sange nici taiate...)

Oláh Miklós pedig, aki a kacsulát felemeli és a holttestre teszi, nem vesz észre se vért, se vágást!

Ilyen kétséges értékű, sőt teljesen kétséges vonható a bíróságok egyik ténybeli megállapítása — mennyire vitathatók tehát — az állandó „ipoteze“ k, az állandó „poate“ k! Ezek közé tartozik az is, hogy miért Kohn-t és miért nem Mittelmann-t rántották le a szánról? (Ez is cáfolata akár ugyanis lenni Mittelmann előadásának.) A választ minden jogi judicium nélkül bárki megadhatja: egy utonálló se pályázik a kocsirol, arra, aki hájt, haam az „urra“. Másfelől Kohn Dávid út balkezéről, ő esett közelebb. A kocsi nálunk általában a bakk jobb oldalán ül. Viszont, ha Mittelmann-t is lerántották volna, akkor a bíróságok valóban nem kellett volna ebben az orainózus ügyben ítéletet hoznia.

Egy másik ellenvetés a bíróságnak az is, hogy Mittelmann két tanuak úgy beszélték el a dolgot, hogy az egyik támadónak sikerült is a ló zablóját megragadni, viszont Mittelmann a bíróság előtt úgy vallotta, hogy a lovat nem fogta a támadó le. Heureka! Ine lit az el-ntmondás, mely megér tizenkét évi fegyházat. Szinte felesleges az ellenvetés is: hogy Mittelmann a két tanu előtt nem tett eskü al-tt vallomást, valóban még nem ellentmondás, mert ha így mondotta is, az csak a mondat első fele lenne, mert a második, a lényeg, az: a ló kiragadta az üldözőt kezei közül, akár értek el üldözői a ló fejéig, akár nem. A tábla viszont nem tartja elfogadhatónak, hogy Mittelmann a lova ragadta ki, mert hiszen a ló fáradt volt (Ezzel szemben a törvényszéki ítélet egy sűrű oldalon bizonyítja, hogy a ló nem lehetett fáradt, mert hát „calul lui Kohn era bun, iar calul lui Mittelmann era mai mare si mai bun.“)

Ugyancsak a tábla veti fel a kérdést, hogy „mi céljuk lehetett az állítólagos támadóknak, hogy „post mortem“ még három ütést mérjenek le, miután abban a pillanatban ők ismeretlenek voltak. Hiszen az első ütés elég lett volna, mert az áldozat földrerogyott. Érthető, hogy csak azért tette, aki tette, hogy teljes bizonyosságot szerezzen

Kohn Dávid haláláról, félvén attól, hogy ha Kohn életben marad, akkor elárulhatja; már pedig ez az érdeke csak a vádiottnak lehetett!

Klasszius példája ez is az „uj iskola“ indikciójának, amely felcseréli a rablók szerepét a halottkémmel, vagy az orvosokéval! Ha már arra kerül a sor, akkor az „ismeretlen“ rablók — minden rabló „ismeretlen“ — akar lenni — épp olyan természetes logikából pu-zitják el áldozatuk t, mint akárki más, hisz nekik is okuk lehetett félni attól, hogy az életben maradó Kohn fejsmerheti őket! De ne folytassuk ezt a bizonyítást eljárást. Ilyen labilis feltévesek lehetnek bírói szubjektív megítélések, de akkor is jogi és emberi judiciumuk élessége szerint, de nem egy súlyosan marasztaló ítélet bizonyítéka!

A „bottal ütött lányom“

Minden hipotézisen túl azonban a legnyosabb bizonyíték Mittelmann ellen az ítélet szerint az, hogy megtalálták a lábnyomát. Erre vonatkozólag az ítélet idézi a „Process verbal de oculatie“-t, amely szerint:

a vizsgálóbíró megállapított, hogy a hegytetőn, ahol Josef, Mittelmann azt állítja, hogy megtámadták, a fenyőfa alatt, amelyről azt mondták, hogy ott látta meg a légy támadóját, Munteanu, a madasari csendőrszerepai parancsnoka és Manola Constantin káplár, akik az első vizsgálatot végezték, nem találtak más nyomot a hóban, mint egyetlen egy nyomot a tenyőfánál és ez a nyom teljesen azonos azzal, amit Mittelmann József csizmája hagy hátra, amint azt Bömer Ervin tanu bizonyítja, akinek jelenlétében újra megmérték a vádiolt csizmáját,

Az ítéletnek ehhez az idézetéhez hadd idézzünk közvetlenül még egyet:

... A vádiottnak az a vallomása, hogy a hegytetőn négy ismeretlen egyén megtámadta, mese, egy abszolút valótlanság, amelyet Mittelmann talált ki, hogy ezáltal félrevezesse a világot és a hatóságokat és így kerülje el tettének következményét.

Es hozzá még a bírósági megállapításból annyit, hogy Mittelmann ott végzett Kohn Dáviddal, ahol a holttestet megtalálták.

Mindenekelőtt mutassuk rá arra, hogy a vizsgálóbírói megállapítás egy olyan Mittelmann féle nyomról szól, amelyet a hegytetőn találtak meg, tehát ott, ahol a bírói feltevés szerint semmiféle támadás nem történt. Hogy került oda a Mittelmann nyoma, amikor ő ötszáz lépéssel lejjebb ölte meg — legalább a bírói megállapítás szerint — Kohn-t, ezután feltűnt a szánjára és behajtatott Backsmdarásra. Ellentmondásban van a bírói ítélet akkor, amikor bizonyítéknak veszi ezt a lábnyomot, amelyet nem a gyilkosság helyén találtak. De ha fogjuk bizonyítani az alábbiakban, hogy Munteanu vizsgálóbíró urat félrevezették, részben pedig félrevezette őn magát.

Elővesszük azt a jegyzőkönyvet, amelyet valóban az első „vizsgálat“ (emlékezzünk csak: egy gyufa fényvétel) Munteanu csendőrmester vett fel. Ebben a következő mondat áll erre vonatkozólag:

„cercetand locul, nu am putut afla nimica semne...“ (megvizsgálván a helyet, nem találtunk semmi jelt.)

A „semne“ szó mindenekelőtt „jelt“ jelent, nem pedig „nyomot“. A Munteanu jelentésében egyetlen egy arva szó sincs arról, hogy Mittelmann nyomát megtalálta volna, ezzel szemben

állítom és bizonyítom, hogy igenis a tetőn négy embernek a nyoma volt, sőt ezeket a nyomokat maga Munteanu és Manole káplár mutatta meg annak, a koronka biroból esküdtökből és éjjeli őrkökből és Kiss Antalból álló bizottságnak, mely a gyilkos éjjel utáni reggel előnek szál oit ki a tett színhelyére. Ezt a tényt négy hivatalos jegyzőkönyv megcáfolhatatlanul igazolja. De igazolja Fancisc Gohard marosvarhelyi törvényszéki jegyző vallomása, aki az egyik bizottsággal a helyszínre kiszállott.

Kétségtelenül megtörtént az, hogy a tizenkét nap után megtörtött helyszíni szemlén Mittelmann csizmája beillett egyik ott talált nyomba. Mittelmann előadása szerint Popoviciu királyi ügyész ur, aki a bizottság tagja volt, állapította éppen meg, hogy a csizma nagysága megfelel, de a talp lenyomata nem, amennyiben ottan patkó és szeges talp lenyomata volt. Mittelmann csizmáján pedig nem volt se patkó, se szeg.

Egy nyomozási „műhiba“

De mégha meg is felelt volna teljesen a hegytetőn talált nyom a Mittelmann csizmája lenyomatá-

nak, ez nyomozási „műhiba”, mert hiszen még nincs abba semmi, ha Mittelmann nyomát a hegytetőn a vizsgálóbíró ur tizenkét nap után megtalálja,

hiszen Mittelmann a gyilkosság és a helyszíni szemle között éppenségek kétszer járt azon a helyen,

mind a kétszer bizottságokkal.

Először a gyilkosság éjjelén, amikor Marosvásárhelyre bementek. A hegytetőre akkor Mittelmann leszállt és megmutatta a támadás helyét. Másnap délután pedig Mittelmann megint kiviték, hogy megmutassa a támadás helyét és megmagyarázza annak körülményeit. Különös véletlen folytán tehát valóban megtörténhetett az, fizikailag abszolút nem lehetetlen, sőt okadatolt, hogy a vizsgálóbíró ur Mittelmann lábnyomát így megtalálta. Ugyanez a véletlen esetleg éppen valamelyik vizsgálatot tartó esendőrmester, vagy más hatósági személyt keríthetett ugyanilyen alaposággal volna gyanuba.

Ezek után semmivé lett az ítéletnek az a ténylegesen vett tárgyi bizonyítéka, amely a lábnyom alapján állapította meg Mittelmann bűnösségét és ezzel szemben az újrafelvételi eljárás kötelessége, hogy a többek között Balis Gergely volt koronkai községi bíró, Kiss Sándor volt koronkai esküdt és Kiss Károly vallomása alapján bizonyítottnak vegye, hogy a Mittelmann által jelzett helyen a támadók nyomait valóban megtalálták.

Most még csak a bűnügy legizgalmasabb, legkülönösebb körülményének: a bárd megtalálásának titkát kell feltárni és a Kohn Dávid pénzének utját kell megállapítanunk, hogy teljes tisztaságban álljon mindenki előtt Mittelmann értatlansága.

Székelly Béla

Bűnvádi eljárás csődönkívüli kényszeregyezségből

(Oradea-Mare, okt. 25. Az Uj Kelet tudósítójától.) Ma tárgyalta a nagyváradi törvényszék a Bihorul hordógyár és fatermelő rt. második kényszeregyezési ügyét, melynek érdekes előzményei vannak. A Bihorul részvénytársaság Torók Gyula alapítása és annakidején abból a carból alakult, hogy Bihar megye területén levő gróf Zichy-féle uradalom erdeit intenzíven kitermelje. Nem régiben egy Matiescu nevű ragáti vállalkozó került a részvénytársasághoz, aki furfangos módon, rövid idő alatt megszerezte a részvények többségét. Matiescu, amikor a majoritás már a kezében volt, csődönkívüli kényszeregyezési eljárás megindítását kérte a nagyváradi törvényszéktől és hitelezőinek számszakilagos kiegyezést ajánlott fel. Kötelezte magát arra, hogy a hitelezők igényeit hat hónap leforgása alatt kielégíti. Ennek idején óriási meglepetést keltett gazdasági körökben a részvénytársaság fizetésképtelensége, mert általában virágzó és tőkeerős cégnek ismerték. Az előnyös fizetési ajánlatot a hitelezők éppen ezért minden nehézség nélkül elfogadták, mert azt hitték, hogy csupán átmeneti fizetési zavarokról van szó.

Alig fejeződtek azonban be a kiegyezési tárgyalások, Matiescu, a hitelezők legnagyobb meglepetésére, újabb kényszeregyezési eljárás megindítását kérte és az előzővel sokkal hátrányosabb ajánlatot tett hitelezőinek. A törvényszék dr. Simona György nagyváradi ügyvédet nevezte ki a részvénytársaság vagyonkezelőjének, aki a mai második kényszeregyezési tárgyalás során szenzációs leleplezést jelentett be a törvényszéknek. Dr. Simona bejelentette, hogy Matiescu hamis könyvelés útján szerezte meg a részvénytársaság majoritását, ezenkívül pedig a második kényszeregyezési eljárás során fiaktív tételek beállításával akarta a hitelezőket preszionálni arra, hogy az első megállapodástól eltérően kisebb kiegyezési kvótát fogadjanak el. Az ügy krónikájához tartozik az is, hogy Matiescu dr. Simona bejelentése előtt esküt tett arra, hogy a törvényszékhez beterveztett vagyonmérleg a részvénytársaság tényleges vagyoni helyzetének megfelel. A törvényszék az ügyet áttette az ügyészséghez, ahol hitlen vagyonkezelés és hamis eskü miatt fog Matiescu ellen az eljárás megindulni.

Davidovics utolsó kormányalakítási kísérlete

Belgrád, október 25. Davidovics újból megbizást kapott koalíciós kormány alakítására, amely a szerb, horvát és szlovén népeket népképviselje. Ha Davidovics vasárnapig nem tudja megalakítani kormányát, akkor a ház feloszlataása következik.

Minisztertanács előtt a felekezeti iskolai törvény

Lapjelentések szerint liberális szellemben készült a törvényjavaslat

(Bucaresti-Bukarest, október 25. Az Uj Kelet tudósítójától.) Hetekkel ezelőtt az a szenzációt keltő hír járta be a romániai sajtót, hogy Anghelescu közoktatásügyi miniszter gyökerében meg akarja változtatni iskolapolitikájának kisebbséginyomó irányát. Bizonyos jólétesült körök annakidején ezt a bejelentett irányváltozást Duca és Tatarescu miniszterek intervenciójának tulajdonították, akik egy értekezleten rábírták Anghelescut arra, hogy szakítson eddigi jogfosztó politikájával.

A kilátásba helyezett irányváltozás azonban eddig csupán ígéretekben nyilvánult meg. Hogy ez a beígért irányváltozás vajjon komoly, jelentőségteljes és megbízható lesz, az majd csak akkor fog kiderülni, ha felekezeti oktatásról szóló törvényjavaslatnak részletei nyilvánosságra jutnak.

A közoktatásügyi miniszter ugyanis már a minisztertanács elé terjesztette a felekezeti oktatásról szóló törvényjavaslatot, ezt azt is bejelentette, hogy a kisebbségek képviselőinek is alkalmas akar nyuj-

tani a javaslat megvitatására, mégpedig legalább tíz nappal a javaslat parlamenti tárgyalása előtt.

A miniszterhez közléllő körök azt állítják, hogy a tervezet szabadelvű princípiumokon nyugszik. A lapok ugyan még nem közölnek részleteset a javaslatról, azonban megállapítják, hogy az új törvény helyre fogja állítani a békát a kormány és a kisebbségek között. Anghelescu közoktatásügyi miniszter e javaslattal teljesen szakított eddigi politikájával és a legliberálisabb szellemben enged teret annak az elvnek, hogy minden gyermek saját anyanyelvén tanítható. A javaslat megállapítja a román nyelv, történelem és földrajz tanításának kötelező óráit, de a fenti elvnek a fentartásával.

Hír szerint a miniszter a jövő hét folyamán fogadja a kisebbségi egyházak képviselőit, hogy javaslatának néhány még vitás pontját is kölcsönös megegyezéssel tisztázza.

A magyar köztisztviselőknek beleszólásuk lesz főnökeik megválasztásába

Az új tisztviselőpragmatika szenzációs részletei

(Budapest, október 25. Az Uj Kelet tudósítójától.) A Köztisztviselők Nemzeti Szövetségének iskolai csoportja hétfőn Miskolc-on nagygyűlést tartott, amelynek rendkívül érdekessége az volt, hogy itt került először nyilvánosságra a tisztviselői pragmatikáról szóló törvénytervezet. A kormány ezt a törvénytervezetet átküldte a Köztisztviselők Nemzeti Szövetségének, amely aztán véleményadás végett vidéki szervezeteihez tette át.

A tervezet először is azt állapítja meg: ki lehet tisztviselő. A beosztott tisztviselőket kivéve az alapján működnek, azonban a vezető tisztviselők kijelölésénél ezentúl a tisztviselők is szóhoz jutnak. Minden hivatalban jelölő bizottságot állítanak össze, amelybe öt tagot titkos szavazással a tisztviselők választanak, öt tagot pedig a minisztérium nevez ki. Ez a bizottság titkos szavazással határoz a vezetőállások betöltéséről. Egyenlő szavazatoknál az elnök dönt. Ez a kijelölő bizottság azonban befolyással bír a soronkívüli előléptetésekre, valamint javasolhatja azt is, hogy a tisztviselő a rendes előmeneteltől egy évre visszavetessék.

A tervezet négy tisztviselői rangsort állapít meg. Az elsőbe tartoznak a főszolgálat végzettek, a másodikba a középiskolát, a harmadikba a középiskola négy alsó osztályát végzettek, a negyedikbe pedig azok, akiknek képzettsége ennél alacsonyabb.

Kimondja a tervezet, hogy a tisztviselő lehetőleg és rendszerint áthelyezhető ne legyen, ha pedig ez mégis megtörténik, alacsonyabb osztályba és kevesebb fizetésű állásba nem kerülhet. Ezenkívül az áthelyezés ellen tizenöt napon belül felbuzni lehet és ebben az ügyben a közigazgatási bíróság haladéktalanul tartozik dönteni. Minden rangsorban 9 fizetési csoport van. Az

első háromban az előlépés automatikus, a határidő három év, a többinél két év.

Az állam lehetőleg természetbeni lakásról gondoskodik, de ezenfelül az állam köteles támogatni közalkalmazottait abban, hogy családi házat építhessenek.

Az illetmények a tényleges viszonyokhoz kell alkalmazkodniak a biztosítani kell a tisztviselők tisztviselési megélhetését. Az illetményeket mindenkori revízió alá kell venni, ha az árakban legalább tíz százalékos eltérés mutatkozik. Ez az intézkedés törvénybe íratja az indexrendszer, amelyet a tisztviselői kar annyit küzdött.

Kimondja a tervezet, hogy politikai jogainak gyakorlásában senkit nem szabad akadályozni. Szavazatuk leadásánál a tisztviselők teljesen szabadok, viszont elrendeli, hogy közalkalmazottak pártgyűléseken nem jelenhetnek meg és ilyen össze nem hívhatók. Választási elnök, vagy szavazatszedő bizottság elnöke tisztviselő nem lehet. A hivatalos munkaidő hat óra, aliszteknél 9 óra túl nem terjedhet.

Állami tisztviselő vállalat igazgatási, vagy felügyelőbizottsági tagja nem lehet. Ellenben megengedi a tisztviselőnek azt, hogy mellékléteket folytathat és ezért díjazást elfogadhat. Különösen pedig írhat cikkeket napilapokban és közlönyökben, azonban napilap felelős szerkesztője nem lehet. Fegyelmi büntetések: első fokon pénzbírság, második fokon áthelyezés, harmadik fokon a szolgálatból való elbocsátás.

Ez a tervezet a közeljövőben a nemzetgyűlés elé kerül.

Maria román királyné meghívására Sinjába utazik Kolozsvárról Parlow Kathleen hegedűművész, hogy a királyi család előtt ragyogtassa kivételes és csodálatos művészetét. Bukaresti időzése alkalmával az amerikai nagykövetség vendége. Bukarestből az orosz kormány meghívására Moszkvába utazik, hogy az ottani Rimsy-Korakov ünnepélyeken közreműködjen. Hétfő esti hangversenyére korlátolt számú jegy még kapható a Lyra hangversenyirodában, Piata Unirii 22, az udvarban.

Elfogató parancs a budapesti „Szózat” egyik munkatársa ellen. Budapestre jelentik: Ternay Gyula dr. readórtanácos pert indított Czegléd Emánuel, a „Szózat” munkatársa ellen, aki a lap egyik múlt évi számában „Ternay Gyula szarolási” címmel cikket írt, amelyben leszórtta a rendőrtanácsost és sértő kifejezésekkel illette. Mára tüzte ki ebben az ügyben a tárgyalást Schadt Ernő dr., a sajtótanács elnöke, de Czegléd Emánuel, aki egy héttel ezelőtt a tárgyaláson bejelentette, hogy békés megegyezésre van kilátás és ezen az alapon a tárgyalás elnapolását kérte, nem jelent meg. Schadt elnök akkor egy heti haladékot adott a vádlottnak, akinek ma kellett volna bocsánatot kérnie, de a szabályszerű idérés ellenére távolmaradt a tárgyalásról. A bíróság rövid tanácskozás után elrendelte Czegléd Emánuelnek, a „Szózat” munkatársának előzetes leartóztatását és egyben azonnal elfogató parancsot adott ki ellene.

Figyelem!

Cipőosztályunk végleges kiárusítása miatt női, férfi és gyermekcipőket jóval gyári áron alul árusítjuk el.

„Au Printemps” áruház Cluj, volt Unió-u. 11.

Figyelem!

Törvény

egpedig legalább mentí tárgyalása

rők azt állítják, ipiumokon nyugvólnak részleteket k, hogy az új skét a kormány u közoktatásügyi szakított addigi sz-llemben enged minden gyermek javaslat megalla- es földrajz tanit- feuti elvnek a

8 hét folyamán képviselőit, hogy ontját is kölcsönös

k lesz

atikus, a határidő peti lakásról gon- köteles támogatni aládi házat épít-

viszonyokhoz kell ell a tisztviselők ményeket minden- árákban legalább á. Ez az intézke- dszert, amelyet

politikai jogainak bad akadályozni. lők teljesen sza- közalkalmazottak meg és ilyent elnök, vagy sa- r-15 nem lehet. altiszteknél 9 órán

gazgatósági, vagy Ellenben meg- mellétfoglalkozást adhat. Különösen n és közlönyök- kesztője nem lehet. tokon pénzbírság, dik fokon a szol- a nemzetgyűlés

hívására Sin jába hleen hegedűmű- előtt regyogtessa ét. Bukaresti idő- gykövet vendége. meghívására Moez- Rimsy-Korakov létfő esti hangver- g kapható a Lyra i 22, az udvarban. apesti „Szózat“ pestről jelentik: os pert indított munkatársra el- szánában „T-r- ikket írt, amely- st és sértő kife- t ebben az ügy- 5 dr., a sajtóta- ánuel, aki egy ejelentette, hogy s és ezen az ala- érte, nem jelent heti haladékat a kellett volna szerű idészés el- ról. A bíróság ndelte Czeglédy akatársának elő- azonnal elfogató

HIREK

Kelet az egyetemes erdélyi és bánági zsidóság napilapja
Szerkesztők: Giszkalay János és dr. Marton Ernő.
Felelős szerkesztő Dr. Marton Ernő
Az Uj Kelet cikkeinek átányomását csak a forrás meg- jelölésével engedjük meg.
Előfizetési árak: Egy hónapra 35 lei, negyedévre 240 lei, félévre 460 lei, egész évre 850 lei.

— Franciaországban eltörlik az élelmiszer forgalmi adót. Parisból jelentik: Az utóbbi időben a párisi élelmiszerpiacon kisebb drágu lási folyamat indult meg, amelynek tovább fejlődését a francia pénzügyminiszter azzal akarja elejét venni, hogy eltörli az élelmiszer- cikkek után fizetendő forgalmi adót. A pénzügyminiszter ilyen irányu intervencióját illeté- kes gazdasági körök nagyon kedvezően ítélik meg, mert a láncszerű forgalmi adó eltörlése nagymértékben olcsóbbá fogja tenni az élelmiszer- cserék árát. Jellemző, hogy a pénzügyminisz- ter nyilatkozata máris kedvező hatással volt az élelmiszerpiac áráira, mert a drágulási folya- mat a miniszteri nyilatkozat után megállott.

— Herriot a Ruhr vidékről kiutasított németekért. Parisból jelentik: Az Emberi Jo- gok Ligája levelet intézett Herriot miniszter- elnökhöz és a levélben arra kérte, hogy a francia kormány intézkedjék aziránt, hogy a Ruhr-vidékről kiutasítottak, ha most visszatér- nek hazájukba, ismét visszakaphassák régi la- kásukat. Herriot ma a liga elnökeivel közölte, hogy minden intézkedést megtett, hogy a ké- relém teljesedésbe menjen.

— Félmilliárdos lopás Budapesten. Buda- pesti tudósítónk jelenti: Szehla Dezső ügyvéd lakásából egy ismeretlen, elcsúszalógató az ügyvéd távolléte alatt mintegy félmilliárd korona értékű ékszert lopott el. A rendőrség megindította a nyomozást.

— Nagy visszaélések az északi pályaud- var építkezésénél. Bukarestből jelentik: A közlekedésügyi minisztérium nagy szabású penamát fedezték fel az északi pályaudvar építkezésé körül. A visszaélés úgy történt, hogy a pályaudvar építéséhez szállított anyagokat többszörös ársban számlázták és ebből kifolyó- lag az állampénztárt több mint 10 millió lej kár érte. A vizsgálatot megindították.

— A görög exkzirályi pár Szinájában. Bu- karestből jelentik: görög exkzirályi pár ma Bu- karestben át Szinajába utazott.

— Visszaélésekkel vádolják a szamos- ujjvári feyház igazgatóját. Bukarestből jelentik: Nagyszabású visszaélésekkel vádolják Szamosujvár feyház igazgatóját, akinek ügyében Cernát fő- igazgató végzett a helyszínen nyomozást. Marzescu igazságügyi miniszter magához kérette a feyház irodájában lefoglalt iratokat, amelyek igen kompro- mitálják a visszaélésekkel vádolt igazgatót. Be- avatott helyen bizonyosra veszik az igazgató le- tartóztatását.

— A szatmármegyei szesztermelés statisztikája. Nagybányából jelentik: Az eddig befolyt szeszadókbel megállapítást nyert, hogy Szatmár- megyében naponta átlag 1800 liter százfokos szesz kerül forgalomba. A pálinkaadó a kifőzött pálinkák után jelentősebb, mint a beszédetteszedő. A boradó Szatmármegyében egymillió négyezerre lejt meg az idén. Ez a mennyiség azonban még nem fedi a termelést, mert nagymennyiségű bor adómentes. Ezenfelül körülbelül százhetven ezer liter szeszt hoztak adómentesen forgalomba.

— Megalakulás előtt a jugoszláv-magyar kereskedelmi kamara. Budapestről jelentik: A magyar-jugoszláv kereskedelmi kamara előkészítő munkálatai már olyan előrehaladott stádiumban vannak, hogy az alakuló közgyűlést november elejére már össze is hívják. A magyar kereske- delmi és ipari körök nagy érdeklődéssel tekintenek a kamara működésé elé, mert általa Magyarország kivitelének feljavítását remélik. A budapesti ka- mara megalakulása után rövidesen sor kerül a belgrádi jugoszláv kamara megalakulására is.

— Jódforrásra bukkantak Kolozsvár ha- tárában. Lázár Vasile mérnök vezetése alatt Kolozsvár határában hosszabb idő óta földgázuta- zásokat végeznek. A kutatás már eddig is szen- zációs eredménnyel járt, mert a földgázforrások mellett jódnyomokra bukkantak. Ez az eredmény óriási jelentőséggel bír, mert egyszerű fűrdőtele- peket lehetne létesíteni Kolozsvár közvetlen hatá- rában.

— Az orosz szovjet bankot állított fel Konstantinápolyban. Konstantinápolyból jelentik: Az orosz kereskedelmi bank Konstantinápolyban fiókot létesített. A banknak az a hivatása, hogy az orosz gazdasági élet számára külföldi tőket szerezzen.

— Kétszeres gyermekgyilkos anya. Far- kasmező szilágyvármegyei községben a marhá- kat őrző gyermekek egy kóbor ebre lettek figyelmesek, amely egy rongyokba burkolt csosomóhullát kapart ki az utmenti porond- ból és azt marangolta. A segítségül hívott felnőttek el akarták a kutyától venni, de nem sikerült. A csendőrség a megejtett nyomozás rendjén megállapította, hogy Marosán Anna ottani oselédeány ásta el magzatát, aki az el- múlt évben hasonló módon tett el láb alól egy magzatot. A bestiális anyát a csendőrség a bíróságnak adta át.

— Uj, rejtélyes járvány Kelet Porosz- szág tengeremléki vidékén. Berlinből jelen- tik: A német orvosokat mostanában erősen foglalkoztatja egy új, rejtélyes járvány, amely Kelet Poroszország tengeremléki vidékén ez év július hónapjában fellépett és azóta gyorsan terjed. Eddigél 350 ember betegedett meg és feltűnően csakis azok a halászok kapják meg ezt a betegséget (Haffkranaheit), akik a keleti tengernek „Fisches Haff“ nevű részében foly- tatják mesterségüket. Bruns tanár, a könisbergi poliklinikai belgyógyászati osztályának főorvosa, a járvány helyén több héten keresztül tanul-mányozta ezt az új és rejtélyes betegséget és tanulmányairól a Münchener Medizinische Wo- chenschrift utolsó számában ad beszámolót. Szerinte a betegség hirtelen lép fel, igen heves izomfájdalmakkal, melyek oly gyorsan terjed- nek el és annyira erőt vesznek az embereken, hogy azok, mintha villámütés érte volna őket, munka, vagy járás közben hirtelen össze- nek és a legcsekélyebb mozgásra is képtelenek. Ezen heves izomfájdalmakon felül még a vizelet jellemző elváltozása is tűnt fel. A betegek sötétbarna vizeletet választanak el, amelyben a veyi és gócosóvi vizsgálat vért (manthaemog- lobin) mutat ki. Ezenfelül fehérvérny és vese- hengerese. A betegség többszöri rohamokban lép fel. Az egyes rohamok tartama 6-8 óra. Eddig sem lázat, sem halálos kimenetelt nem észleltek. Valamennyi beteg meggyógyult. A betegség okát még eddig nem sikerült kideri- teni. Mután láz nélkül folyik le a betegség, bacillusok nem okozhatják azt. És az sem va- lószínű, hogy a kihalszott tengeri halak fo- gyasztása okozná a betegséget, mert eddig nem észleltek oly eset sem, amelyet a piacra hozott halak husának elfogyasztása előidézett volna. Minden jel amellett szól, hogy rejtélyes beteg- séget mérgezésnek kell minősíteni s hogy ezen mérgezést a Königsberg vidékén levő számos cselelőanyagárak sulfitokban gazdag szenny- vizek okozzák.

— Vizsgálat a bukaresti szigurancán. Bu- karestből jelentik: Tatarescu miniszter, aki Frana- sovici államtitkár teendőit átvette, ma Romulus Voinescu vezérigazgató kíséretében vizsgálatot tar- tott a bukaresti szigurancán.

— A svájci tartozások bejelentése. A bu- karesti kereskedelmi- és iparkamara felszólítja azokat a kereskedőket és iparosokat, akiknek svájci tartozásuk van, hogy november 1-ig ezt a kamarának bizalmas uton jelentésük be a következő tartalommal: a tartozás összege, a tartozás kelet- kezésének ideje; a hitelező nevét és lakhelyét.

— Egy új magánjogi kompendium. Er- délyben jogi szakmunka ma igen ritkán jelenik meg. Ez azzal magyarázható, hogy a máról holnapra kiadott és csak a hivatalos lapban megjelent egy- ségesítő törvények és rendeletek egymásnak ellent- mondó intézkedésekkel, pongyolán és értelmetlenül megjelenő indokolásaikkal teljes jogbizonytalanságot teremtettek. Ilyen körülmények között különös fig- yelmet érdemel dr. Anca S. Lontin törvény- széki bíró románnyelvű magánjogi kompendiumának megjelenése, amelyben a szerző a jelenleg érvény- ben lévő összes magánjogi szabályokat összefog- lalta. A szerző könyvének minden egyes fejezetében feltünteti az illető törvény szakaszait és élesen rá- mutat az érvényben lévő, módosított, avagy hatá- lyon kívül helyezett részekre. Ezenfelül minden egyes fejezetben szabatos és helyes jó jogászai nyelven megírt jogi definíciókat találunk. A kompendium felöleli az összes legújabb időkig életbelépett törvényeket és rendeleteket. Rövid összefoglalásban tárja elénk a szerző az új bányatörvény rende- kezéseit is. A kompendium nemcsak az osztrák pol- gári törvénykönyvet tárgyalja, hanem felöleli a magyar és román magánjog szabályait is és rámutat az összes eltérő rendelkezésekre, minősítve a rövid összefoglalás a magánjog egyesítése szem- pontjából is jelentőséggel bír. Jelen magánjogi kompendium első műve Anca bírónak. Ő fordította le román nyelvre a magyar esdőtörvényt és a csődönkívüli kényszerregezésről szóló 4070-1915. számú rendeletet is. Mindezek a jogi könyvek Anca Sandor kolozsvári könyvkiadó vállalatánál készültek és kaphatók. Dr. Bartha Ignác.

— Házasság. Lázár Ibolya (Mikola) és Kauf- mann Jozsef (Tasnád) e hó 28 án tartják Miko- lában esküvőjüket, melyre ezuttal hívják meg rokonait, ismerőseiket és jóbarátaikat. (Mindem külön értesítés helyett.)

— Spierer Miksa (Hidas) és Weimann Mici (Timi- soara) jegyesek. (Mindem külön értesítés helyett.)

— Egy monostori legény összeszurkált egy katonát. Vasárnap este a késő esti órák- ban Franyó Gyula katona néhány zenész tár- sságában egy bérkocsin érkezett a Monostoron levő Móni-féle kocsmá elé. Amikor be akart menni a kocsmába, az ajtón négy parasztle- gény jött ki, akik felszólították a zenészeket, hogy nekik muzsikáljanak. Franyó ezt meg- tiltotta a zenészeknek és felhívta a legényeket az azonnali távozásra. A katona felzólalása után a legények közül kilépett Alb Vaszi tizen- nyolc éves parasztlefény, aki rárohant a ka- tonára és késével tizenegy szuralt ejtett rajta. A súlyosan sérült katonát a mentők beszállították a katonakórházba, a szurkáló parasztlefényt pedig a rendőrség letartóztatta. Érdek- kes, hogy ugyanez az Alb Vaszi másfél évvel ezelőtt a Monostori uton leszurt egy inasgyereket is és ebből az ügyből kifolyólag nyolc hónapi bü- ntetésre ítélték, amit becsületesen ki is töltött. Az újabb keelés aktáit áttekintés az ügyesség- hez, ahol Alb Vaszi eilea súlyos testisértesés oimén megindították az eljárást.

* Miss Kathleen Parlow kétségtelenül a vi- lág legnagyobb hegedűművésznője. Játékánál ezet- bet, művésziessébet és tökéletesébbet nem hallottunk. Parlow kisasszony játéka maga a betejezett tököly. Boszorkányos technikáj, vonókezelése és csodálatos zenei intelligenciája a hegedűművészek élére emeli. Tegnap hangversenyén a közönség tombolt és nem akart széteszlani. (Berliner Tagblatt.)

— Bemutató a budapesti Nemzeti Szin- házban. Budapesti tudósítónk jelenti: A Nemzeti Színházban tegnap mutatták be Csathó Kálmánnak „A házasságok az égben köttetnek“ című új vig- játékát. A napilapok kritikái kivétel nélkül hang- sulyozzák Csathó darabjának nagy sikerét és meg- állapítják, hogy a színpadon egészséges, becsületes emberek mozognak, tisztességes nők és korrekt úri emberek becsületes vonalmai szönek bonyodal- mat. A sajtó szerint a vigjáték a vidéki magyar életnek remekbe készült képe. A darab alapgondo- lata az, hogyha egy nő valakit férjül kismemelt, annak nincs többé menekvése. A premier főbb szereplői Vizvári Mariska, Somogyi Ersei, Kürthy, Mihályffy, Csathóné Acél Ilona és Pathó Attila voltak.

* Pierrot csokoládé a Capsa S. A. R. kitűnő gyártmánya.

Nagy

harisnyavásár

melyen leszállított árakkal.

K ötött harisnya min- den színben lei	25
F lohr-harisnya minden színben lei	53
M uszlín harisnya divat- színben lei	69
C érna-muszlín minden színben lei	98
S elyemfátyol harisnyák minden színben lei	125

BLATT

FÖTÉR 13

Divatkeztükben és kötöttárúkban óriási választék! A legjobb harisnyák csak BLATT-nál kaphatók

KÖZGAZDASÁG

Harc készül a belföldi cukorárak körül

A répatermelők elhagyották Marosvásárhelyre összehívott értekezletüket. A kereskedők a cukorárak leszállításáért

(Cluj-Kolozsvár, október 25. Az Uj Kelet tudósítójától) Az Uj Kelet részletesen beszámolt annak idején az erdélyi és bánáti répatermelők kongresszusának azon határozatáról, hogy a termelők a kormánytól a cukorára árának 130 lejben való megállapítását kérik. Ezt az árat arra való hivatkozással kérték a cukorrépa termelők a kormánytól, hogy csak ilyen méltányos árak mellett lehet stabilizálni a belföldi termelést és a belföldi piacot megóvni attól, hogy az évi cukorkampány végén drága külföldi importcukorra szoruljon az ország. A gazdák követeléseit ezidáig a kormány még nem teljesítette, sőt semmi pozitív választ nem adott arra vonatkozólag, hogy a gazdák követelésével szemben milyen álláspontot foglal el.

Közben a külföldi cukorpiacot a cukorárakban óriási esés állott be, ami a gazdák követelését meglehetősen kilátástalanná teszi. Az óriási tútermelés miatt ma az a helyzet, hogy a külföldi cukor ára alacsonyabb, mint a belföldi és így az a veszély fenyegeti a belföldi répatermelőket és cukorgyárakat, hogy nagy

aranyú külföldi import indul meg, ami a belföldi cukorárakra is erősen depresszív hatást gyakorolhat.

A Sfatu Negustoresco mai közgyűlésén konkrét indítvány fog elhangzani, mely a belföldi cukorárak leszállítását követeli a kormánytól, arra való hivatkozással, hogy a külföldi cukorárak jóval alacsonyabbak a belföldinél és tehát a gazdák követelésével szemben hatalmas ellenzék voult fel, ami természetesen erősen kontraproduktívra keltésüket, melyek a cukorára árak felemelésére vonatkoztak.

A teljes bizonytalanság, mely ebben a kérdésben most uralkodik, keszítette az Erdélyi Gazdasági Egyesület cukorrépatermelői szoros tályát arra, hogy az október 30 ára, Marosvásárhelyre összehívott cukorrépatermelői értekezletet később megállapítandó időpontra tolják, főleg azért, mert a kormány a cukor, illetve a cukorára árak ügyében a várt döntést még nem hozta meg.

Egyébként Románia valamennyi cukorgyára megkezdte a hó folyamán fizetését.

Az aradi Sfatu mai közgyűlésének előadói. Aradról jelenik: Tegnap délután megirint, hogy vasárnap az ország min en nagy városában a helyi Sfatu Negustoresco gyűléseket tart, amelyekben a legaktuálisabb és legérettebb kérdéseket tárgyalják meg és egyben megteszik a szükséges előkészületeket a néha két hét múlva Bukarestben megrendülő országos Sfatu-kongresszusra. Az aradi Sfatu mai gyűlésén dr. Falus Lajos kereskedelmi és iparkamarai titkár a Vadul Comerciáról tart előadást; uána Zina Tibor kemarai főtitkár a kormány pénzügyi politikájáról és a pénzügyről, Faragó Rezső vezérigazgató pedig a szabadeskedelemről fog előadást tartani. Az aradi Sfatu vasárnapi közgyűlésére Arad egész kereskedőársadalma megmozdul és előreláthatólag a közgyűlés igen élénk lesz.

A mai valutapiac

A mai napon élénk kereslet mellett szilárd volt a piac hangulata. Emelkedő tendencia mellett a következő arányokban történtek kötések: Osztrák korona 390—395, magyar korona 420—425, cseh korona 535—540, francia frank 960—970, svájci frank 3480—3495, dollár 180—182, angol font 815—820, olasz lira 800—801.

Valutapiac október 25-én:

Bukarest. Devizák: Páris 950, Berlin —, London 813, Newyork 179—, Róma 785, Zürich 3450, Bécs 2540, Prága 535, Budapest —.

Bukarest. Valuták: Napoleon 705—, márkák 4300, leva 125, török lira 100, font sterling 815, francia frank 970, svájci frank 3500, olasz lira 780, drachma 300, dinár 254—, dollár 179 00, lengyel márkák 3450, osztrák korona 2850, magyar korona 2350, cseh korona 533.

Zárlat. Nyitás—Zárlat: Berlin 12350—12350, Amsterdam 20430—20425, Newyork 52000—520—, London 3336—233650, Páris 271000—2710, Milánó 225000—225000, Prága 154750—154750, Budapest 68—6800, Belgrád 74750—74500, Bukarest 29700—295—, Veneza 10050—10025, Bécs 7325—7325.

A jugoszláviai cukorgyárak kartell akarnak létesíteni. Belgrádból jelenik: Az ország cukorgyárainak kiküldöttei a már egyszer megszületett cukorkartell felújításáról tanácskoztak. A cukorgyárosok szövetségének javaslata az egységes cukoraladást kívánja bevezetni oly módon, hogy az eladásban mind a nyolc cukorgyár előre megállapított kontingenssel vegyen részt. A kartell központi raktára Belgrád lenne. Ezzel szemben egy

másik javaslat azt kívánja, hogy egységes cukorárakat állapítsanak meg, melyeket minden gyár köteles volna tiszteltetben tartani. A kartell a gyárak egymás közötti konkurrenciáját akarja megszüntetni.

Rendelték a fűrészárak szállítását. Ismeretes, hogy a fűrésztelepek szállítási igényeit a CFR egy bizonyos kvóta szerint elégíti ki. Ez a rendszer általában biológiai okok bizonyult, csupán az volt a fűrésztelepek panasza, hogy a kvóta alapján kiutalt üres kocsikat csak desztillátummal használhatják fel. Tegnap rendelt érkezett a CFR vezérigazgatójától, amelyben elrendeli, hogy a kvóta alapján kiutalt vagonokban ezután nem csak desztillát, hanem más fűrészárut is szabad szállítani.

Európai acélkartell készült. Brüsszeli jelentés szerint a belga szelipari szindikátus egy európai acélkartell öszeállításán dolgozik. Erre az szorítja a belga acélipart, hogy a felszabadult Ruhrvidék acéltermelése folyán — annak ellenére, hogy Németország csak a borsbéli termelésének ötven százalékát érte csak el — Németországban erős versenytárat kapott. Ugyanis Németország acéltermelése Franciaország, Anglia és Belgium acéltermelésének majdnem a felét képezi úgy jelentős tényező az acélpiacra.

SPORT

Mi legyen a Jakobi-nap programja

Leucuta dr. nyilatkozata az Uj Keletnek

A Jakobi Dudi napról, melyet a központ tudvalevőleg november 9-ra tűzött ki, még teljes két hét választ el, de azért már megindultak a kombinációk illetékes körökben, hogy erre a napra milyen programot csináljanak. Temesvárt már határozott a program tekintetében. Lejátszhatja az e napra kijelölt bajnoki mérkőzéseket és a három pálya — Temesvárnak nagy pályája van — teljes bevételét erre a célra juttatja. A többi városokból még nem kaptunk értesítést a programot illetőleg és így nem tudjuk, mit terveznek.

Kolozsvár programjára vonatkozólag kérdést intéztünk dr. Leucutához, aki a következőket mondotta:

— Mi eddig még semmi hivatalos értesítést a központtól nem kaptunk, de erre való tekintettel nekül tárgyalunk már ezt a kérdést. Mindanyájan nagyon örvendünk és helyeseltük az intézkedést, az időt azonban nem tartjuk alkalmasnak. Már nagyon kevés van a szabad időből, így az a hede miatt, de azért is, mert a publikum már jelleköt a futballtól, alig van közönsége a mérkőzéseknek. Azonkívül a kolozsvári csapatok annyira le vannak gyengülve, hogy nem lehet jó programot összeállítani. Veleményem szerint nagyon jó volna ezt az egész akciót tavaszra hagyni és akkor olyan programot csinálni, ami megtefele a célnak. Ha azonban ragaszkodnak a terminushoz, nekünk nincs kifogásunk az ellen. Hogy kik mérkőzzenek? Nagyon nehéz kérdés. Csak az Univeritatea és a CFR-ről lehet szó, ez a két csapat még tartja magát valahogyan. Ezek azonban éppen szelött való vasárnap játszanak bajnoki mérkőzést. Kétszer egymásután meg nem attrakció. Univeritatea — Victoria-mérkőzésről lehetne még szó, kérdés azonban, hogy ez kielégíti-e a publikumot.

Leucuta dr. nyilatkozata után kérdést intéztünk Scotter Aladárhoz, a Haggibbor elnökéhez, mit szól ahhoz a tervhez, amely a nap elhalasztását javasolja. Csak egyetlen esetben — volt a válasz — lehetne erről beszélni, ha az elhalasztás kötődik terminusra szilans. Például a tavaszi ezon ötödik vasárnapjára. Ebben az esetben az elhalasztást üdvösnök tartom, másépen esetleg igen sok elhúzódnér és akkor az sem használ sokat a célnak.

Vasárnapi program. Mindentűt a bajnoki mérkőzések dominálják a nap programját. Egyedül Brassó van abban a szerencsés helyzetben, hogy befejezettnek mondhatja az őszi szeont.

Kolozsvárt kétegtelenül a legizgalmasabb vasárnapot eljük. Ma dől el az őszi bajnokság állása. A nagypályán délután kétfőkor kezdődik a Haggibbor — Univeritatea mérkőzés, melyet a CFR — Victoria követ. Mind két mérkőzés rendkívül hevesnek és izgalmasnak ígérkzik. A vasutas pályán a KAC a KMTE-vel, a KKASE pedig az Academiával találkozik.

Nagyvárad bajnoki programja a következő: NAC — Egetetés, Sámsón — Törökvés.

Nagyszalontán az ottani NSCMTE a szatmári SzSE-vel játézik bajnokit.

Aradon ma folyik le a derby a CAMP és a Gloria-CFR között. A mérkőzés fontosságát bizonyítja az is, hogy annak levezetésére Nagy Lajost hívták meg.

Marosvásárhelyen ma va az őszi szezon első bajnoki mérkőzése. Elég későn, de ugyilátszik ottan ráéneek.

Temesvárt a Kinizi játézik bajnokit valószínűleg az Unireával.

Budapest szerzőcája a bécsi Rapid vendégszerelése a FTC-vel szemben. Rontja az attrakciót az FTC mult heti nagyarányú veresége, remélhető azonban, hogy a FTC kiküszöbölri a csorbát s bebizonyítja, hogy a mult heti eredmény irrealis. Ezenkívül a következő mérkőzések lesznek: Zugló — VAC, NSC — MTK, UTE — KAC, Vasas — Törökvés és BEAC — III. kerület.

HASZNÁLJON CSAK **DURA** ELEMÉKET!

SUCHARD CSOKOLÁDE HAZTARTÁSRA ÉS NYERS ÉVESRE

Poljansek plankácsokat szállit Grossmann Jenő műszaki üzlet Baross-utca 10. Sürgőnycim: Nagyvárad Grossmasin :: Telefon 2-86

Szörme és fonalfestés! Ósziruhákat és bármilyen kelmét a legjobban fest és tisztít "KRISTÁLY" KELMEFESTŐ-GYÁR Telefon 500 CLUI Szörme és fonalfestés! Telefon 500

SZÍNHÁZ - MŰVÉSZET

Színházi iroda közleménye

A három grácia. A kik az operettet szeretik azok számára szenzációs eseményt hirdet a színház jövő heti műsora. Lehar Ferenc világsikerű új operettejének a Három Gráciának a bemutatását. Bécsben, berlinben, Budapesten 200—300 előadást ért meg egyfolytában ez a vidám, változatos újdonság, mely töven nyújtja mindazt, a mi szemnek, fülnek inger. A kolozsvári színház renekvülű áldozatkészéggel készült hónapokig a Három gráciára s így a jövő heti premiére pompában, kiállításban, új díszletekben, kosszümöben felül fogja múlni mindazt, a mit e téren eddig a kolozsvári színház nyújtott. Az első előadásokat a rendkívüli kiadásokra való tekintettel, premiére helyárral tartják meg. Pénteken lesz a Három grácia premiérszűs utána 10—12 están egyfolytában ez az új operette fogja betölteni a színház műsorát.

Miss Kathleen Parlow hegedűművésznő hangversenye. Magas, barson, lange Parlow mint szülő országúsk, Kanadának fiatal leányfője. Görög kaméara emlékeztető neemes arcsóvel, gesztenye-színű dus hajával, mely csak árnyalattal sötétebb, mint Quernerius hegedűje, már megjelenésével is lebilincselő hatást kelt. Vonókezelése erőteljes, szinte szenvedélyes, mely első pillanattól szinte megdöbbentő hallgatósít. (Szemlélvény a „New-york Times“ kritikájától) Egyetlen hangversenye hétfőn a magyeházán.

A MAGYAR SZÍNHÁZ EGYETLEN MŰSORA

Vasárnap d. u. A bajadér (Operette 43-adszor, mérsékelt helyárral, sorozat 99)
 Vasárnap este 8-kor: Antónia [18-adszor, napi bérlet 25 szám A, sorozat 100]
 Hétfő: Vörös malom [14-edszor. Rendes helyárral. Bérletszűnet, sorozat 101]
 Kedd: Tatarjárás [Király Ernő vendégjátékával. Premiére helyárral. Napi bérlet 26. szám, B. Sorozatszűm: 102.]
 Szerda: Luxemburg grófja. [Király Ernő vendégjátékával. Premiére helyárral. Premiére bérlet 12. szám. Sorozatszűm: 103.]
 Csütörtök: Iglói diákok. [Király Ernő bucsufőllépésével. Premiére helyárral. Mapi bérlet 27. A. Sorozatszűm: 104.]
 Péntek: A három grácia. [Operette újdonság először. Premiére helyárral. Premiére bérlet 13. szám. Sorozatszűm: 105.]
 Szombat d. u.: Vén gazember. [Mérsékelt helyárral. Sorozatszűm: 106.]
 Szombat este: Három grácia [2-odszor. Premiére helyárral. Napi bérlet 28. szám, B. Sorozatszűm 107.]
 Vasárnap d. e. 1/210-kor: Férjek iskoláj. [Moliére cyklus második előadása. Ligeti Józsefnek és balletművészeknek közreműködésével. Mérsékelt helyárral. Sorozatszűm: 108.]
 Vasárnap d. u. 1/23-kor: Sárga Csibő. [Új szereposztással. Szentgyörgyi Istán főllépésével. Mérsékelt helyárral. Sorozatszűm 109.]
 Vasárnap este 8-kor: Három grácia. [3-adszor. Premiére helyárral. Bérletszűnetben- Sorozatszűm 110.)
 Hétfő: Három grácia. 4 edszor. Premiére helyárral. Napi bérlet 29. szám. Sorozatszűm: 111.
 Kedd: Három grácia. 5-odszor. Premiére helyárral. Bérletszűnetben. Sorozatszűm: 112.
 Szerda: Három grácia. 6-odszor. Premiére helyárral. Bérletszűnetben. Sorozatszűm: 113.

MOZGOK MŰSORA

Select-Mozgó. Vasárnap, október 26. Premier. *Tűzek.* Szentimentális dráma, két leány életéből, Hans Müller regénye után. Főszerepben az ismert művésznő Pola Negri.
 Hétfő, október 27. Premier. *A kuruzsló.* Megrészó drámai szűmű, két orvosstahallgató életéből 7 felvonásban, Földes Imre szűnműve után. Főszerepben Várkony Mihály.
Uránia-Mozgó. Vasárnap, október 26. Premier. *Asszonye vagy lány?* Szenzációs szerelmi dráma, 7 felvonásban, Crecker regénye után. Főszerepben az ismert amerikai mozicsillag Ica Leukeyffy.
 Hétfő, október 27. Premier! *Ilyenek a férfiak.* Nagy nevetető tragikomédia 7 felvonásban. Főszerepben Harry Liedtke.
Apolló-Mozgó. Vasárnap, október 26. *Bűnösök.* Szenzációs bűnügyi dráma két testvér életéből. 5 felvonásban, Főszerepben Bi-Ba-Bo. Szenzációs premier.
 Hétfő, október 27. *Pique-As.* Szenzációs amerikai kalanddráma 6 felvonásban. Főszerepben Elena Matyaszovszky.

PARLOW kisasszony, a világhírű canadai hegedűművésznő október 27-én tartja egyetlen hangversenyét a Prefectura disztermében. Gazdag műsorán Vieuxtemys D-moll hangversenyea kívül Vitali, Rimsky-Korsakov, Tartini, Goldmark, Brahms, Chopin, Kreisler és Bazzini szerepelnek. Jegyek a „Lira“-nál Piata Unirii No 22., az udvarban. 8014

NYILTTÉR

E rovatban közöltekért a szerkesztőség semmi nemű felelősséget nem vállal

A tisztelt mozilátogató közönséghez

Egy teljes év telt el anélkül, hogy a mozgószínházak igazgatósága bár a pspirtól a kenyérig, a vasuttól a filmig, szűvől minden, a mi a mozgóval összefűg, 50—100%-kal drágult, helyárait nem emelte, mert a mozgóknak mindig az olcsó és kellemes szórakozásnak kell lennie. De a mostoha gazdasági viszony nehézségeit mi is megérezttük és ennek nyomása alatt kénytelenek vagyunk árainkkal fennebb menni, de nem oly mértékben, hogy az emelést a közönség megérezze. Még felemlt árainkkal is a legolcsóbb moziváros maradunk. Mig a páholyulás Bucarestben 40 lej, Temesvárt, Nagyváradon, Aradon stb. 30 lej nálunk 26 lej lesz a Selectben és 15-75 az Apollóban, a legolcsóbb hely pedig, mely Bucarestben 30 lej, a többi városokban pedig 15 lej, nálunk a Selectben és Urániában 10-50 lej, mig az Apollóban 8 lej lesz. Az áremelkedés tehát alig tesz ki 20%-ot és nyugodtan hisszük, hogy azt közönségünk helyeslőleg helyben hagyja.

A Transilvania Filmgyár R.-T. Mozgószínházainak Igazgatósága

Hölgyeim! Mélyen leszállított árak mellett árusítja fűz és bársony modellejt az

"IDEAL"

kalapűzlet, Cluj, Calea Regele Ferdinand 8. szám. Golya-druházzal szemben. Alakítások és formálások 48 óra alatt készülnek.

Érjük mindenütt Pierre önbörötvalókést a feltűnhetetlen Valóságos gyönyörűség. Sved acelezzüsttel keverve.

Darabja 8 lej. Központ: Bukarestű. Str. Donici 1. Rudolf Mosse No 100

Lloyd 2947

Arany Ezüst

órák legjutányosabban

Ájándék- és díszműtárgyak dus választékban.

Fenyő és Braunfeld

Királyi udvari szállítók

világvárosi ékszerűzetében kaphatók. Cluj, Piata Unirii No. 15.

Telefon interurbán: 643.

Szivattyuk

minden célra, különleges szerkezettel és minden nagyságban. Teljes vízemelőberendezések egyes épületek részére villamos motorral, mélykúti szivattyuk 150 m. összemelő magasságig, kazántápszivattyuk, türlékszivattyuk, gőzszivattyuk, kézi dugattyus szivattyuk, benzínmotoros szállítható szivattyuk.

Pallos és Marko okl. mérnököknél

Telefon 650.

Str. N. Jorga 7.

Lloyd 1910

Kiváló minőségű, kellemes és üdítő

tordai sör

Gyár: Turda, telefon 5.

Főraktár: Cluj, telef. 394

RÓTH cipész

CLUJ, Str. St. O. Iosii

volt Szépu toa

A sulgos pénzkrizis miatt

hogy a m. t. vásárló közönségnek alkalma legyen téli szükségleteit olcsón beszerezni, elhatároztuk, hogy az összes raktáron levő

férfi- és női-szövetek, plüschök, bársonyok, bélésaruk, vászon és mosóaruk megirt, olcsó és szigoruan szabott áraiból

folyó hó 31-ikéig

10%

engedményt adunk.

Heller, Weisz & Molnár divatáruháza

Cluj, Cal. Reg. Ferd. 6.

Hirdetések

e lapban a legeredményesebbek

Programja Keletnek

szempont tudva- teljes két itak a kombi- napra milyen határozott a e rapra ki- om pálya — teljes bevéte- rosokból még illetőleg és így

os értesítést a való tekintet

Mindnyáján

ez intézkedést,

masn k. Már

yeasor a hudeg

már jóllakott

merőzéseknek.

gyira le vannak

gramot össze-

n jó volna ezt

s akkor olyan

a céljuk. Ha

nekünk nincs

szűzenek? Na-

diverzitatea és a

t még tartja

éppen szelött

rközést. Kétszer

U iversitates—

ó, kérdés szou-

not.

érdést intéztünk

elnőéhez mit

ap elhalasztását

— volt a válassz

elhalasztás köztük

szű szezon ötödik

elhalasztást tud-

en soká elhu-

sokat a céljuk.

mtt a bajnoki

gr-mját. Egyedül

helyzetben, hogy

ezont.

legizgalmasabb

szű bajnokság

őkor kezdődik a

, melyet a CFR—

rendűvül heves-

vasutas pályán a

edig az Academi-

ja a következő:

kvés.

CMTE a szatmári

gy a CAMP és a

s fontosságát bi-

vezetésére Nagy

z őzi szezon első

le ugylátszik ottan

k bajnokit való-

óceai Rapid ven-

. Rontja az attrak-

gyu versése, re-

it őszárlú a cor-

lt heti eredmény

ék küzdekek lesznek:

E—KAC, Vass-

t.

a 10. Sürgőnycim:

:: Telefon 2—86

me és estés!

APRONIRDETÉSEK

Egy szőlő fiatalember lakást keres. Megkereséseket „Lakás” jellegre a kiadóba kér.

Jóbb zsidósaládnál butorított, esetleg üres szobát teljes ellátással keres idősebb nő. Címet a kiadóba kér. 8021

HUNWALD
Cluj, Str. Vlahuța (volt Bolyai-u.) 3. Telefon 147.

Ich suche für sofort einen religiösen Intelligen- ten Erzieher, der die deutsche Sprache voll- kommen beherrscht und meinen Kindern ausser den Profanen auch *תורה* und *מורה* unterrichtet er- teilen kann. Offerte an Siegmund Deutsch & Co. Brasov. 8006

Műszaki egyén betár- sul a bevezetett lakatos vagy mechanikus műhely- hez. Cím a kiadóban. 8025

Középkorú, volt keres- kedő, nagy kereskedelmi gyakorlattal, raktárnoki vagy más ehhez haso ló állást keres. Cím a kiadó- ban. 8013

Határszéli városban
egy nagy vevőkörrel rendelkező, 15 év óta fenn- álló rövid, szövött és gásteri áru
angro üzlet eladó
berendezéssel, más vállalkozás miatt. — Cím a kiadóhivatásban.

Ha Bukarestbe jön,
látogassa meg a

SELECT S.A. R.

Calea Victoriei No 48.

cukrászda és falatozó

fényes helyiségeit.

Elegáns szalonok a fél- emeleten. Állandó kiszol- gálás reggel 7 órától éjjel 1 óráig. Tea, tejeskávés stb. mindig kapható.

Esküvőkre, eljegyzésekre s ünnepekre megren- delések elvállaltatnak. Ga- rantált csomagküldemé- nyek Nagyrománia bár- mely részébe.

Külön engros-osztály!

ilyen gépet

román, magyar és német betűkkel, leszállított áron kápják. — Vezérképviselőt:
Charles Brecher, București
Str. Poliției 2.

LADAGYAR

Mindenmél ládákat és fadóbozókat össze- szegezzent és szétszedett részekben meg- rendelésre azonnal készit és bár- tova szállit a legolcsóbb áron

Sajovics és Lebovits fakereskedés és ládagyar
Cluj, Strada Cernăuți (volt Kajántól-ut) 1 sz

Van szerencsém a n. é. hö'gy- közönséget értesíteni, hogy a

Salon Pompadour

Str. Memorandului 12.
angol szabászati osztály
vezetését elvállaltam. Costumok, kabátok készi- tését és alakítását g a rancia mellett vállaljuk.
FEKETE SÁNDOR, angol nőiszabász

Double raglanok

férfi- és fiuruhák

M. Neumann

cégnél Cluj, Piata Unirii 14.

Gépszij!

Különböző bel- és külföldi talp és finomáru, eszerző anyagok, valamint gépszij prima külföldi versenyképes árban kapható

Sámson Manó

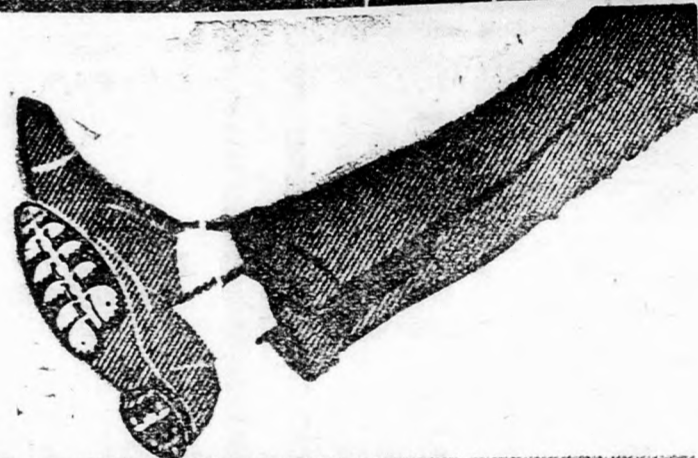
bőrüzletében, Cluj, Piata Mihai Viteazul (volt Széchenyi-tér 36), Str. Regina Maria 12. (volt Deák Ferenc-u. 12.) Telefon 889. Főüzlet és iroda Széchenyi-tér 36. Irodafelvon 387. R. M. 4002

Uj! Kisiparosok Uj!

butorlerakata
Cluj-Kolozsvár, Calea Regele Ferdinand 63. (volt Fe enz József ut). Állandóan raktáron modern és olcsó

butor berendezések

Terv után vállalunk és tervzetünk.

PALMA

kaucsuksarok és talp

ruganyossá és zajtalanná teszi járását, kíméli lábát és cipőjét. Tartósabb a bőrnél!!!

DÉRI LAJOS szücsmester

Str. Memorandului (v. Unió-u.) 3. Telefon 12-12

Erdély legre- gobb és leg- szolidabb szücsarúháza.

★
LEGUJABB MODELLEK

Megbízható, lelkiismeretes kiszolgálás!